

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет спеціальної освіти, психології і соціальної роботи
Кафедра логопедії і спеціальних методик

ЗАТВЕРДЖЕНО
на засіданні кафедри
логопедії і спеціальних методик
протокол № 1 від 27 серпня 2021р.
Завідувач кафедри
Олексій ГАВРИЛОВ

ПРОПЕДЕВТИКА МОВЛЕННЄВИХ ПОРУШЕНЬ ООК – 19

ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО КУРС

Викладач (викладачі)	Белова Олена Борисівна
Контактний телефон	0671946119
E-mail	kaflogoped@ukr.net, kaflogoped@kpnu.edu.ua
Профайл викладача	https://logo.kpnu.edu.ua/sklad-kafedry/bielova-olena-borysivna/
Назва освітньої програми	Спеціальна освіта (Логопедія).
Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)
Галузь знань	01 Освіта / Педагогіка
Спеціальність	016 Спеціальна освіта, спеціалізація 016.01 Логопедія, освітньо-професійна програма Спеціальна освіта (Логопедія).
Статус дисципліни	Дисципліна професійної підготовки
Сторінка курсу в MOODLE	https://moodle.kpnu.edu.ua/user/profile.php?id=305&showallcourses=1

ПРЕРЕКВІЗИТИ І КОРЕКВІЗИТИ КУРСУ

Міждисциплінарні зв'язки	«Спеціальна методика розвитку мовлення» «Психологія осіб з порушеннями мовлення», «Логопедія»
Мова викладання	українська

ОБСЯГ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни	
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік навчання	2021-2022	2021-2022
Семестр вивчення	2	1
Кількість кредитів ЄКТС	4	4
Загальний обсяг годин	120 год.	120 год.
Кількість годин навчальних занять	48 год.	12 год.
Лекційні заняття	20 год.	4 год.
Практичні заняття	28 год.	8 год.
Семінарські заняття	-	-
Лабораторні заняття	-	-
Самостійна та індивідуальна робота	72 год.	108 год.
Форма підсумкового контролю	екзамен	екзамен
Анотація курсу	Навчальна дисципліна «Пропедевтика мовленнєвих порушень» передбачає формування теоретичної та практичної підготовки здобувачів вищої освіти під час вивчення: фізіологічних механізмів мовлення; причин, що викликають порушення мовлення; критичних періодів в розвитку мовної функції; закономірностей розвитку мовлення в дітей раннього та дошкільного віку; ум попередження порушень мовлення; методів спостереження за психофізичним мовленнєвим розвитком у дітей раннього та дошкільного віку.	
Консультації з навчальної дисципліни	Онлайн-консультації або очні консультації (згідно графіка)	
Мета і завдання курсу	Забезпечити здобувачів вищої освіти основними науково-теоретичними та практичними знаннями щодо попередження мовленнєвих розладів у дітей раннього дошкільного віку.	
	ФОРМАТ КУРСУ	
Форми та види проведення навчальних занять	<u>Форма</u> навчання – денна / заочна <u>Види</u> навчальних занять: лекційні, практичні заняття, самостійна робота	
Методи та форми контролю	<u>Методи контролю</u> : опитування на практичних заняттях, участь в дискусіях, вирішення проблемних кейсів, тощо. <u>Форми контролю</u> : розробка презентацій, реферати, індивідуальних або групових проекти тощо	
Необхідне технічне та програмне забезпечення, обладнання	Технічне комп'ютерне забезпечення для показу презентацій, відео матеріалів.	
Індивідуальні завдання	Вивчення наукової літератури з предмету, розробка презентацій, написання рефератів, складання анамнезу.	
Інтегральна компетентність (ІК)	ІК – Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі	
Загальні компетентності (ЗК)	практичні проблеми спеціальної та інклюзивної освіти	
Спеціальні (фахові) компетентності (СК)	процеси корекційно-педагогічної діагностико-консультативної, дослідницької та культурно-просвітницької діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування основних теорій методів спеціальної та інклюзивної освіти в цілому та	

логопедії зокрема і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

ЗК 4 – Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 7 – Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 8 – Здатність працювати в команді.

ЗК 9 – Здатність до міжособистісної взаємодії.

ЗК 10 – Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

СК 1 – Усвідомлення сучасних концепцій і теорій функціонування, обмеження життєдіяльності, розвитку навчання, виховання і соціалізації осіб з особливими освітніми потребами.

СК 2 – Здатність до аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду становлення і розвитку спеціальної та інклюзивної освіти.

СК 4 – Здатність планувати та організовувати освітньо-корекційну роботу з урахуванням структури та особливостей порушення мовленнєвого розвитку, актуального стану та потенційних можливостей осіб з особливими освітніми потребами.

СК 5 – Здатність реалізовувати ефективні корекційно-освітні технології у роботі з дітьми, підлітками, дорослими з порушеннями мовленнєвого розвитку, доцільно обирати методичне та інформаційно-комп'ютерне забезпечення.

СК 6 – Здатність працювати в команді, здійснювати комплексний логопедичний, психологічний та соціальний супровід дітей з особливими освітніми потребами.

СК 7 – Здатність дотримуватися вимог до організації корекційно-розвивального освітнього середовища.

СК 11 – Здатність дотримуватися основних принципів правил, прийомів і форм суб'єкт-суб'єктної комунікації.

СК 12 – Здатність організовувати дитячий колектив, створювати в ньому рівноправний клімат і комфортні умови для особистісного розвитку вихованців та їхньої соціальної інтеграції.

СК 13 – Здатність будувати гармонійні стосунки з особами з порушеннями мовленнєвого розвитку, їх сім'ями та учасниками спільнот без упередженого ставлення до їх індивідуальних потреб.

СК 16 – Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

СХЕМА КУРСУ

Денна форма

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин разом	у тому числі

лекційні заняття практичні заняття семінарські заняття лабораторні заняття самостійна робота індивідуальна робота

Змістовий модуль 1. «Науково-теоретичні та практичні основи пропедевтики мовленнєвих порушень»

Тема: 1. Теоретичні аспекти «Пропедевтики мовленнєвих порушень» як науки.	6	2	2	2	
Тема: 2. Загальні поняття фізіологічної структури мовлення	14	2	2	5	5
Тема: 3. Причини порушення мовлення.	28	4	4	10	10
Тема: 4. Особливості розвитку мовлення у дітей першого року життя.	11	2	4	5	
Тема: 5. Особливості розвитку мовлення у дітей другого року життя.	11	2	4	5	
Тема: 6. Особливості розвитку мовлення у дітей третього року життя.	11	2	4	5	
Тема: 7. Особливості розвитку мовлення у дітей дошкільного віку.	11	2	4	5	
Тема: 8. Методи спостереження за розвитком мовлення у дітей раннього віку.	19	2	2	5	10
Тема: 9. Умови попередження мовленнєвих розладів.	9	2	2	5	
Разом за змістовим модулем 1	120	20	28	47	25
Разом годин	120	20	28		72

Заочна форма

Назви змістових модулів і тем

разом

Кількість годин

у тому числі

лекційн практи семіна лабора
і чні рські торні самост індивідуал
заняття заняття занятт занятт йна і робота
я я робота а робота

Змістовий модуль 1. «Науково-теоретичні та практичні основи пропедевтики мовленнєвих порушень»

Тема: 1. Теоретичні аспекти «Пропедевтики мовленнєвих порушень» як науки.				3	
Тема: 2. Загальні поняття фізіологічної структури мовлення	2	2		10	5
Тема: 3. Причини порушення мовлення.				10	10
Тема: 4. Особливості розвитку мовлення у дітей першого року життя.				10	
Тема: 5. Особливості розвитку мовлення у дітей другого року життя.		2		10	
Тема: 6. Особливості розвитку мовлення у дітей третього року життя.				10	
Тема: 7. Особливості розвитку мовлення у дітей дошкільного віку.	2	2		10	
Тема: 8. Методи спостереження за розвитком мовлення у дітей раннього віку.				10	10
Тема: 9. Умови попередження мовленнєвих розладів.		2		10	
Разом за змістовим модулем 1		4	8	83	25
Разом годин	120	4	8		108

ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

РН 2 – Здійснювати пошук, аналіз і синтез інформації з різних джерел для розв’язування конкретних задач спеціальної та інклюзивної освіти.

РН 8 – Організовувати і здійснювати психолого-педагогічне вивчення дітей з особливостями психофізичного розвитку, діагностико-консультативну діяльність.

РН 11 – Застосовувати у професійній діяльності знання про методики, технології, форми і засоби реабілітації та корекційно-розвивального навчання дітей з особливими освітніми потребами.

РН 13 – Володіти методиками сприяння соціальній адаптації осіб з порушеннями мовленнєвого розвитку, їх підготовки до суспільної та виробничої діяльності.

РН 14 – Реалізовувати психолого-педагогічний супровід дітей з порушеннями мовленнєвого розвитку.

РН 15 – Застосовувати у професійній діяльності сучасні універсальні та спеціалізовані інформаційні системи та програмні продукти; бібліотечні ресурси та технології, зокрема електронні; спеціальну апаратуру та інструменти.

РН 17 – Мати навички самостійного навчання та пошуку необхідної інформації.

ПОЛІТИКА КУРСУ

1. Необхідність дотримання обов'язкових принципів академічної доброчесності, визначених Кодексом академічної доброчесності в КПКП. https://drive.google.com/file/d/1W_tRKAqt4kKFyD1zNzR76uxVZY3mUjBV/view
Положенням про дотримання академічної доброчесності <https://drive.google.com/file/d/1nVC6hDHeT4WxNS5c45xybMiWBEVDdbGpb/view>
2. Відвідування занять здобувачами вищої освіти є обов'язковою складовою організаційного освітнього процесу. Про неможливість відвідування занять з поважних причин мають завчасно повідомляти викладача (-ів). Деталі за покликанням: <https://drive.google.com/file/d/1ZbMN35h-7ZSJBBOVvL2bTCaLtRbcQA86/view>
3. Підтримується креативна ініціатива здобувача (-ів) вищої освіти.

СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ ТА ВИМОГИ

Оцінювання навчальної дисципліни проводиться за результатами поточного підсумкового контролю.

Форми оцінювання Оцінка за поточний контроль складається з оцінювання аудиторної результатів самостійної роботи здобувача, а також індивідуального завдання (виконання та захист тематичної роботи). Підсумкові бали з навчальної дисципліни визначаються як сума балів, отриманих здобувачем протягом семестру та балів, набраних на підсумковому контролі.

<https://drive.google.com/file/d/1ZbMN35h-7ZSJBBOVvL2bTCaLtRbcQA86/view>

<https://drive.google.com/file/d/0B4IW4J1QFZAoLXVNNzg2bFJTRng2ZVFjdA0dEV1YmFiQXY4/view?resourcekey=0-CxWUU4FXDwe08FZrsfoQ>

Таблиця 1

Таблиця відповідності шкал оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти

Рейтингова оцінка з кредитного модуля (навчальної дисципліни)	Підсумкова оцінка за шкалою ECTS	Рекомендовані системою ECTS статистичні значення (у %)	Підсумкова оцінка за національною шкалою	
			екзаменаційна	залікова
			відмінно	зараховано
90-100	A (відмінно)	10		
82-89	B (дуже добре)	25		
75-81	C (добре)	30	добре	

67-74	D (задовільно)	25	задовільно	
60-66	E (достатньо)	10		
35-59	FX		незадовільно	не зараховано
34 і менше	F			

Перелік орієнтовних питань до підсумкового контролю

1. Визначте предмет, об'єкт та завдання «Пропедевтики мовленнєвих порушень» як спеціальної науки.
2. Розкрийте міждисциплінарні зв'язки курсу «Пропедевтики мовленнєвих порушень».
3. Визначте які ділянки мозку забезпечують повноцінну роботу мовленнєвої діяльності?
4. Розкрийте важливість функціонування центрального відділу мовного апарату.
5. Перерахуйте основні складові периферичного відділу мовного апарату.
6. Опишіть функціональну діяльність глоткової, ротової порожнини та язика.
7. Охарактеризуйте основні пренатальні причини порушень мовлення.
8. Розкрийте постнатальні причини порушень мовлення.
9. Визначте натальні причини порушень мовлення.
10. Охарактеризуйте етіології мовних порушень у дітей які мають спадкові чинники, що передаються на хромосомному так і на генетичному рівні.
11. Розкрийте функціональні причини порушень мовлення.
12. Опишіть соціально-психологічні причини порушень мовлення.
13. Опишіть першій критичний період розвитку мовлення.
14. Охарактеризуйте другий критичний період мовленнєвого розвитку.
15. Розкрийте третій критичний період мовленнєвого розвитку.
16. Опишіть функції правої півкулі та визначте її вплив на мовленнєву діяльність.
17. Охарактеризуйте фізіологічні механізми лівої півкулі.
18. Опишіть мовленнєві центри, що забезпечують мовлення.
19. Розкрийте сутність провідникових шляхів у мовленні.
20. Опишіть роботу апарату слуху.
21. Розкрийте роботу артикуляційного апарату.
22. Охарактеризуйте роботу дихального апарату та роль голосових зв'язок у мовленні людини.
23. Опишіть аферентний шлях та визначте його вплив на мовленнєву діяльність.
24. Розкрийте сутність еферентних шляхів у мовленні.
25. Опишіть функціональні механізми мовленнєвого центру Брока.
26. Охарактеризуйте функціональні механізми мовленнєвого центру Верніке.
27. Опишіть послідовність стадій передмовленнєвих реакцій.

	28. Охарактеризуйте мовленнєвий розвиток дитини від народження до 1 року. 29. Розкрийте загальну характеристику мовленнєвого розвитку дитини 2-го року життя. 30. Опишіть загальну характеристику мовленнєвого розвитку дитини 3-го року життя. 31. Яке значення для розвитку мовлення мають крик, гулення, треллі, белькіт? 32. Охарактеризуйте розуміння мовлення дитини від 1 року до 1 року 6 місяців. 33. Розкрийте засвоєння звуків мови та розвиток словника у дітей від 1 року до 1 року 6 місяців. 34. Опишіть формування граматично правильної вимови у дитини від 1 року до 1 року 6 місяців. 35. Охарактеризуйте розуміння мовлення дитини від 1 року 6 місяців до 2-х років. 36. Розкрийте засвоєння звуків мови та розвиток словника у дітей від 1 року 6 місяців до 2-х років. 37. Опишіть формування граматично правильної вимови у дитини 1 року 6 місяців до 2-х років. 38. Охарактеризуйте розуміння мовлення дитини від 2-х років до 2-х років 6 місяців . 39. Розкрийте засвоєння звуків мови та розвиток словника у дітей від 2-х років до 2-х років 6 місяців. 40. Опишіть формування граматично правильної вимови у дитини від 2-х років до 2-х років 6 місяців. 41. Охарактеризуйте розуміння мовлення дитини від 2-х років 6 місяців до 3-х років. 42. Розкрийте засвоєння звуків мови та розвиток словника у дітей від 2-х років 6 місяців до 3-х років. 43. Опишіть формування граматично правильної вимови у дитини від 2-х років 6 місяців до 3-х років. 44. Надайте оцінку мовленнєвого розвитку дитини на I етапі (період новонародженості). 45. Опишіть II етап (1–3 міс) розвитку мовлення. 46. Проаналізуйте розвиток мовлення у дітей на III етапі (3–6 місяців). 47. Розкрийте специфіку діагностики з розвитку мовлення на IV етапі (6 – 9 місяців). 48. Надайте оцінку розвитку мовлення у дітей на V етапі (9–12 місяців). 49. Опишіть які використовують методи обстеження мовлення для дітей раннього віку. 50. Які завдання включає психолого-педагогічне обстеження при вивченості мовлення у дітей раннього віку? 51. Охарактеризуйте завдання, що направлені на визначення рівня моторної компетенції дитини (загальна моторика) і його умінь виконувати різноманітні рухи по словесній інструкції. 52. Визначте які можна використовувати завдання для обстеження слухової уваги, і фонемного сприйняття мовних сигналів.
--	--

	53. Які завдання допомагають виявити словниковий запас слів, слухомовленнєву пам'ять і довільну увагу? 54. Проаналізуйте прийоми з розвитку мовлення у дітей 2-го року життя. 55. Охарактеризуйте прийоми з розвитку мовлення у дітей 3-го року життя. 56. Охарактеризуйте завдання та напрямки розвивальної роботи з розвитку мовлення на I етапі (1 міс). 57. Опишіть завдання та напрямки роботи з розвитку мовлення на II етапі (1–3 міс). 58. Проаналізуйте завдання та напрямки роботи з розвитку мовлення на III етапі (3–6 місяців). 59. Розкрийте основні завдання та напрямки корекційної роботи з розвитку мовлення на IV (6–9 місяців) та V (9–12 місяців) етапах. 60. Визначте розвиток мовлення в дітей 4-го року життя. 61. Опишіть розвиток мовлення у дітей 5-го року життя. 62. Охарактеризуйте розвиток мовлення в дітей 6-го років життя. 63. Розкрийте розвиток мовлення в дітей 7-го років життя. 64. Опишіть умови підготовки майбутніх батьків до народження дитини. 65. Які педагогічні умови забезпечують розвиток мовлення на першому році життя? 66. Опишіть педагогічні умови 2-го року життя. 67. Визначте педагогічні умови 3-го року життя. 68. Розкрийте педагогічні умови з розвитком мовлення у дітей дошкільного віку. 69. Охарактеризуйте психічні умови з розвитку мовлення для дітей раннього віку. 70. Визначте психічні умови з розвитку мовлення для дітей дошкільного віку.
Рекомендована література (основна, допоміжна, інтернет-ресурси)	Основна: 1. Белова О.Б. Пропедевтика мовленнєвих порушень: навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський: Медобори 2006, 2017. 132 с. 2. Белова О.Б. Мовленнєвий розвиток в нормі / Навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський: Медобори 2006, 2012. 180 с. 3. Биков Ю.Н. <u>Неврологія, 2005</u>. [Електронний ресурс] / Режим доступу до вид. : http://medbib.in.ua/perinatalnaya-patologiya.html 4. Богуш А.М. Мовленнєвий розвиток дітей від народження до 7 років. Монографія. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2010. 374 с. 5. Пахомова Н.Г. Нейропсихолінгвістика: навч. посіб. для студ. Полтава : ТОВ «АСМІ», 2013. 268с.

	Допоміжна: 1. Богуш А. Мовленнєвий компонент дошкільної освіти / А.М. Богуш. Харків: Вид-во "Ранок", 2011. 176. 2. Вікова та педагогічна психологія: Навч. посібн./О.В. Скрипченко, Л.В. Долинська, З.В. Огороднійчук та ін.. Київ: Просвіта, 2001. 416 с. 3. Гаврилова Н. С. Класифікації порушень мовлення / Н. С. Гаврилова // Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Сер. соціально педагогічна. Вип. XX : у 2-х ч., ч.1 / за ред. О. В. Гаврилова, В. І. Співака. – Кам'янець-Подільський : Медобори-2006, 2012. С. 293–315. 4. Гаврилова Н. С. Порушення фонетичного боку мовлення у дітей : монографія / Н. С. Гаврилова. Кам'янець-Подільський : Друк-Сервіс, 2011. 200 с. 5. Дегтяренко Т.В., Ковиліна В.Г. Психофізіологія раннього онтогенезу: Підручник для студентів вищих навчальних закладів. Київ : УАІД «Рада», 2011. 328 с. 6. Кульчицька Н., Баришук Г. Вчимося правильно говорити. Дидактичний матеріал для обстеження та усунення вад звуковимови у молодших школярів. Тернопіль: Підручники і посібники, 2002. 48 с. 7. Лазарева І.А. Неврологічні основи логопедії: навчально-методичний посібник для студентів дефектологічних спеціальностей. Луганськ, 2005. 132 с. 8. Логопедія. Підручник, 2-е видання. За ред. М.К. Шеремет. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2010. 672 с. 9. Манько Н.В. Діагностика та корекція мовленнєвого розвитку дітей раннього віку: Науково-методичний посібник. Київ: КНТ, 2008. 256с. 10. Маруненко І.М. Психофізіологія. Київ: Київський ун-т імені Боиса Гринченка, 2013. 408 с. 11. Пахомова Н.Г. Нейропсихолінгвістика. Полтава : ТОВ «АСМІ», 2013. 268 с. 12. Рібцун Ю. В. Вплив ендогенних та екзогенних факторів на становлення мовленнєвої діяльності молодших дошкільників із ЗНМ [Електронний ресурс] Народна освіта. 2010. Вип. № 2 (11). Режим доступу до вид. : www.kristti.com.ua. 13. Тищенко В., Рібцун Ю. Як навчити дитину правильно розмовляти: Від народження до 5 років: Поради батькам. Київ: Літера ЛТД, 2006. 128 с.
	Інтернет-ресурси: <u>Биков Ю.Н. Неврологія, 2005.</u> [Електронний ресурс] / Режим доступу до вид. : http://medbib.in.ua/perinatalnaya-patologiya.html Рібцун Ю. В. Вплив ендогенних та екзогенних факторів на становлення мовленнєвої діяльності молодших дошкільників із ЗНМ [Електронний ресурс] Народна освіта. 2010. Вип. № 2 (11). Режим доступу до вид. : www.kristti.com.ua.